

КЛИФЪРД САЙМЪК

ГРАДЪТ

Превод от английски: Лидия Цекова-Маринова, 1982

chitanka.info

Гремп Стивънс се излежаваше в шезлонга, наблюдаваше работата на косачката и чувствуваше как топлите и ласкови слънчеви лъчи проникват в костите му. Косачката стигна края на ливадата, поклопа като доволна кокошка, направи изкусен завой и се затъркаля надолу по друг откос. Чувалът, в който се събираще окосената трева, се изди.

Внезапно косачката спря и щракна възбудено. Отстрани се отвори с трясък капак и една крановидна ръка се проточи навън. Алчни стоманени пръсти зашариха из тревата, тържествуващо се издигнаха нагоре със здраво стиснат в тях камък, пуснаха камъка в малък контейнер и изчезнаха отново под капака. Косачката изтрака и пак забръмча, следвайки откоса си.

Гремп измърмори след нея с подозрение:

— Някой ден тази проклета измишльотина ще пропусне някое парче и ще вземе да откачи.

Той се излегна отново в шезлонга и се вторачи в окъпаното от слънце небе. Далече над него се носеше хеликоптер. Някъде вътре в къщата се обади радио и мъчителен грохот от музика се разля навън. Гремп потрепера, като го чу, и се сви още повече в шезлонга.

Младият Чарли се настаняваше за поредния музикален сеанс. Проклет да е!

Косачката издрънча край него и Гремп я стрелна злобно с очи.

— Автоматика — промърмори той с презрение. — Сега всяко проклето нещо е автоматика. Скоро ще се стигне дотам, че просто ще трябва да заведеш машината в ъгъла, да прошепнеш нещо в ухото й и тя ще изпришка да свърши работата.

През отворения прозорец до него достигна гласът на дъщеря му — повишен, за да надвика музиката.

— Татко!

Гремп се размърда неспокойно.

— Да, Бети.

— Виж какво, татко, гледай да се преместиш, когато тази косачка стигне до теб. Не се опитвай да ѝ се противопоставяш. В края на краишата тя е само машина. Последния път ти просто седеше там и я караше да коси около теб. Не те видях дори да се помръднеш.

Той не отговори, остави главата си да клюмне няколко пъти, като се надяваше, че тя ще помисли, че е заспал, и ще го остави на мира.

— Татко! — изкрещя тя. — Чу ли ме?

Той разбра, че няма полза да се преструва.

— Разбира се, че те чух — отвърна й. — Тъкмо се канех да се преместя.

Гремп се изправи бавно на крака, като се облягаше тежко на бастуна си. Може би ще я накара да съжалява за начина, по който се отнася с него, като види колко стар и немощен е станал той. При все това трябваше да внимава. Ако тя разбереше, че той изобщо не се нуждае от бастуна, щеше да му намира какво да върши, а от друга страна, ако се облягаше прекалено много на него, тя щеше да повика онзи глупав лекар да му досажда отново.

Като мърмореше, той премести шезлонга си в онази част от ливадата, която беше окосена. Косачката се изтърколи край него и злорадо изпръхтя насреща му.

— Някой ден — каза й Гремп — ще те цапардосам и ще разбия някой и друг от механизмите ти.

Косачката изсвири срещу него и невъзмутимо продължи надолу по ливадата.

Някъде от другия край на обраслата с трева улица се чу дрънчене на метал, пресекваща кашлица.

Гремп, готов да седне, се изправи и заслуша.

Звукът долетя по-ясен — похлопващ аванс на огромна машина, тракане на раздрънкани металически части.

— Автомобил! — изкрещя Гремп. — Автомобил, дявол да го вземе!

Той се понесе в галоп към портата, внезапно си спомни, че се преструваше на немощен, и премина в бързо куцукане.

— Трябва да е онзи побъркан Ол Джонсън — каза си Гремп. — Той единствен е останал с кола. Просто е прекалено дяволски упорит, за да се откаже от нея.

Беше действително Ол.

Гремп стигна до портата навреме, за да успее да види как ръждясалата разнебитена стара машина се появява иззад ъгъла, като се клатеше и пухтеше по изоставената улица. От прегретия радиатор излизаше със свистене пара, а от ауспуха, чийто заглушител е бил загубен преди пет или повече години — облак син дим.

Ол седеше здраво зад кормилото и като присвиваше очи, се опитваше да избегне неравните места, въпреки че това беше невъзможно, тъй като бурените и тревата бяха залели улицата и беше трудно да се види какво се крие под тях.

Гремп размаха бастуна си:

— Привет, Ол! — извика той.

Ол натисна спирачката. Колата се задъха, разтресе се, изкашля се и замря с ужасяваща въздышка.

— С какво я караш? — попита Гремп.

— По малко от всичко — отвърна Ол. — Керосин, масло от един стар трактор, което открих в една бъчва, изветрял спирт.

Гремп изгледа оцелялата машина с нескрит възторг.

— А беше време... — промълви той. — Аз самият имах кола.

Обикновено вдигаше до сто мили в час.

— Все още се търпи — обясни Ол. — Стига да можеш да намериш с какво да ги караш или части да ги поправяш. До преди три четири години обикновено можех да намирам достатъчно бензин, но от доста време не съм виждал нито капка. Сигурно вече не го произвеждат. Няма нужда от бензин, казват ми те, когато съществува атомната енергия.

— Сигурно — съгласи се Гремп. — Предполагам, че е така, но не можеш да помириш атомната енергия, нали? Най-сладкото нещо, което познавам, е миризмата на горящия бензин. Онези хеликоптери и други там джунджурии, дето ги имат, някак си отнеха цялата романтика на пътешествията.

Той хвърли бегъл поглед към буретата и кошниците, натрупани на задната седалка.

— Зеленчуци ли караш? — попита той.

— Да — отвърна Ол. — Млечна царевица, ранни картофи и няколко кошници домати. Мисля да ги продам.

— Няма да можеш, Ол — поклати Гремп глава. — Няма да ги купят. Хората са си втълпили, че боклуците на хидропониката^[1] са единственото подходящо нещо за ядене. Хигиенично, казват те, и с отличен вкус.

— Пет пари не давам за всичко онова, което отглеждат в своите резервоари — заяви Ол войнствено. — Не са ми по вкуса никак си.

Както казвам и на Марта, храната трябва да се отглежда в почвата, за да бъде истинска.

Той се наведе, за да запали колата.

— Не знам дали изобщо си заслужава да закарам всичко това на пазара — продължи той, — като се има пред вид как поддържат пътищата. Или по-скоро как не ги поддържат. Преди двадесет години главният път тук представляваше ивици здрав бетон, който кърпеха и поправяха всяка зима. Правеха всичко, харчеха всякакви суми, за да е отворен пътят. А сега просто са забравили за него. Бетонът е целият начупен, а част от него е направо отнесен. В него растат къпини. Трябваше да слизам от колата тази сутрин и да режа едно дърво, паднало насред пътя.

— Така е наистина — съгласи се Гремп.

Колата се закашля, задави се и се запали с тръсък. Облак гъст, син дим се изтърколи изпод нея. С внезапен тласък тя се съживи и се понесе с грохот надолу по улицата.

Гремп се дотътра обратно до шезлонга си и го намери целия мокър. Автоматичната косачка, след като беше свършила с косенето, беше извадила маркуча и поливаше ливадата.

Като ругаеше, Гремп заобиколи с горделива походка къщата и седна на една пейка при задната веранда. Той не обичаше да седи тук, но това беше единственото място, където беше защитен от този механически урод там, отпред. Не обичаше, защото гледката от пейката беше малко подтискаща, разкриваща улица след улица от празни изоставени домове и обрасли в бурени, занемарени дворове.

Но имаше и едно предимство. На пейката той можеше да се преструва, че е малко глух и не чува бълваната от радиото музика.

От предната част на двора долетя нечий глас:

— Бил, Бил, къде си?

Гремп се обърна.

— Ето ме, Марк. Зад къщата съм. Крия се от тази проклета косачка.

Марк Бейли се появи накуцвайки иззад ъгъла, с цигара в уста, която заплашваше да подплаши буйните му мустаци.

— Малко си подранил за играта днес, а? — попита Гремп.

— Днес не мога да играя — отвърна Марк.
Той се приближи и седна на пейката до Гремп.

— Замиnavame — обясни той.
Гремп се извърна към него, недоумяващ.
— Замиnavate?!

— Да. Местим се в провинцията. Лусинда най на края придума Херб. Не му е давала нито минута спокойствие, предполагам. Казваше, че всички заминават към някое от онези хубави местенца и тя не виждала никаква причина ние да не го направим.

Гремп преглътна с усилие.

— Къде?

— Не знам точно — отвърна Марк. — Самият аз не съм бил там. Някакво място на север. Нагоре по едно от езерата. Имало десет акра земя. Лусинда искаше сто, но Херб отсече, че десет стигат.

— Бети също не оставя Джони на мира — каза Гремп, — но той устоява. Казва, че просто не може да го направи, че не би било редно той — секретарят на Търговската камара и прочие, да започне да се мести от града.

— Хората са луди — заяви Марк. — Напълно луди.

— Факт — съгласи се Гремп. — Луди по полето. Погледни нататък.

Той маxна с ръка към улиците с изоставени къщи.

— Спомням си времето, когато тези къщи бяха най-хубавите, които някога си виждал. И съседите бяха добри. Жените търчаха напред-назад, от една врата до друга, да разменят рецепти. Мъжете пък излизаха да косят трева и не след дълго косачките оставаха бездейни, а те се събираха да си чешат езиците. Задружни хора, Марк. А погледни сега.

Марк се размърда неспокойно.

— Трябва да се връщам, Бил. Измъкнах се само за да ти кажа, че изчезваме. Лусинда ме накара да опаковаме нещата. Тя би се огорчила, ако знаеше, че съм избягал.

Гремп тежко се повдигна и протегна ръката си.

— Ще се видим отново, нали? Ще дойдеш за една последна игра?

Марк поклати глава.

— Страхувам се, че не, Бил.

Те смутено си стиснаха ръцете.

— Сигурно ще ми липсват игрите ни — каза Марк.

— И на мен — отвърна Гремп. — Няма да имам никого, когато си заминеш ти.

— Сбогом, Бил — промълви Марк.

— Сбогом — отвърна Гремп.

Неподвижен, той стоеше и гледаше как приятелят му с накуцване заобиколи къщата и изведнъж почувствува смразяващата лапа на самотата да се протяга и да го сграбчва с ледените си пръсти. Ужасяваща самота. Самотата на старостта, на изживелия времето си човек. Беше жестоко, но Гремп си даде сметка за това. Той беше остарял. Принадлежеше на друга епоха. Беше изживял времето си. Беше живял повече от определените му години.

Очите му се замъглиха, той потърси пипнешком бастуна, подпрян на пейката, и бавно се запъти към паянтовата порта, от която се излизаше на пустата улица зад къщата.

Годините бяха изминали прекалено бързо. Години, които бяха довели до семейния самолет и хеликоптер, до изоставянето на автомобила да ръждясва в някое забравено кътче и до занемаряване на неизползваните пътища. Години, които с появата на хидропониката безвъзвратно бяха премахнали обработването на земята. Години, които донесоха евтина земя с изчезването на стопанството като икономическа единица и накараха хората да препускат към провинцията, където всеки човек можеше да владее обширни акри земя на по-ниска цена от тази за градски парцел. Години, които революционизираха строителството до такава степен, че хората просто заминаваха от предишните си домове за новите, които можеха да бъдат купени обикновено на по-малко от половината цена на довоенните и можеха да бъдат променяни с малко средства, за да задоволят нуждата от допълнително пространство или просто временен каприз.

Гремп изсумтя. Домове, които можеха да бъдат сменяни всяка година ей така, както човек размества мебелите... Какъв живот беше това?

Той се затътра бавно надолу по прашния път — онова, което беше останало от оживената до преди няколко години улица. Улица на

призраци, каза си Гремп, на потайни малки призраци, които шепнеха в нощта. Призраци на играещи деца, призраци на преобърнати велосипеди и прекатурени талиги. Призраци на бъбрещи домакини. Призраци на приветствени възгласи. Призраци на пламтящи камини и димящи комини в зимна нощ.

Около краката му се вдигнаха малки облачета прах и маншетите на панталона му побеляха.

Ето там, отсреща, беше домът на стария Адамс. Адамс се гордееше много с него, спомни си Гремп. С фасада от сив камък и изрисувани прозорци. Сега камъкът беше станал зелен от пълзящия по него мъх, а счупените прозорци зееха в мъртвешка усмивка. Плевелите задушиха ливадата и залишиха малката площадка. Един бряст напираше с клоните си към фронтоната. Гремп си спомняше деня, в който Адамс беше посадил този бряст.

За миг той остана така там, на обраслата с трева улица, с крака в праха, сграбчил с две ръце бастуна си, със затворени очи.

През мъглявината на годините той дочу виковете на играещите деца и някъде надолу по улицата лая на кучето на Конрад. Ето го и Адамс — гол до кръста, работи усърдно с лопатата, дълбае дупка за бряста, който лежи на ливадата с корени, увити в зебло.

Май, 1946 година. Преди четиридесет и четири години. Тъкмо се бяха върнали с Адамс у дома след войната.

Чу се шум от леки стъпки в праха и Гремп стреснато отвори очи.

Пред него стоеше млад мъж. Вероятно около тридесетте. А може би малко под.

— Добро утро — каза Гремп.

— Надявам се — произнесе младежът, — че не съм ви уплашил.

— Видяхте ли ме как стоя тук — попита Гремп — със затворени очи, като изкуфял глупак?

Младежът кимна.

— Бях се отдал на спомени — обясни Гремп.

— Някъде тук ли живеете?

— Надолу по улицата. Последният съм от тази част на града.

— Може би тогава ще можете да ми помогнете.

— Питайте — предложи Гремп.

Младежът заекна:

— Ами... разбирате ли... работата е в това... Аз съм на един вид... ами... можете да го наречете сантиментално поколение.

— Разбирам. Аз също — подкрепи го Гремп.

— Името ми е Адамс — представи се младежът. — Дядо ми е живял някъде тук. Чудя се...

— Ето там — посочи Гремп.

Те стояха заедно и се взираха в къщата.

— Някога това беше хубаво място — обясни Гремп. — Дядо ви посади това дърво веднага след като се върна от войната. Аз бях с него през цялата война и се върнахме заедно. Какъв ден беше...

— Жалко е — каза младият Адамс. — Жалко...

Но Гремп, изглежда, не го чу.

— А какво стана с вашия дядо? — попита той. — Загубил съм следите му.

— Той умря — промълви младият Адамс. — Преди доста години.

— Беше се заел с атомната енергия — отбеляза Гремп.

— Точно така — отвърна гордо Адамс. — Включи се веднага след като беше пусната в индустрията.

— Веднага след като решиха — добави Гремп, — че не могат да воюват.

— Точно така — съгласи се Адамс.

— Трудно е да се воюва — продължи Гремп, — когато няма нищо, към което да се домогваш.

— Имате пред вид градовете, нали?

— Разбира се — отвърна Гремп. — И има нещо смешно в това. Размахвай колкото си искаш атомни бомби насреща им — не би могъл да ги изплашиш и прогониш, но дай им евтина земя и семейни самолети и хората се разпиливат също като онези проклети зайци.

Джон Дж. Уебстър изкачваше широките каменни стъпала на градския съвет, когато го настигна и спря крачещото след него плашило с пушка под мишницата.

— Здравейте, мистър Уебстър — каза плашилото.

Уебстър се взря в него и като го разпозна, по лицето му се разля усмивка.

— Но това е Леви! — възкликна той. — Как вървят нещата, Леви?

Леви Люис оголи кривите си зъби в усмивка.

— Горе-долу. Градините стават все по-гъсти, а младите зайци са хубава храна.

— Не си замесен в някоя от онези страхотни бъркотии, които се разразиха във връзка с изоставените къщи, нали? — попита Уебстър.

— Не, сър — заяви Леви. — Никой от нас, скватерите^[2], никога не е бил замесен в нещо лошо. Ние сме хрисими, богообразливи хора. Единствената причина, поради която сме тук, е, че не можем да си изкарваме прехраната другаде. И това, че ние живеем в тези къщи, които хората са изоставили, не вреди никому. Полицията ни обвинява само за кражбите и за другите неща, които стават, като знае, че не можем да се защищаваме. Правят от нас изкупителна жертва.

— Радвам се да го чуя — увери го Уебстър. — Началникът на полицията иска да изгори къщите.

— Ако се опита — каза Леви, — той ще се сблъска с нещо, за което не си дава сметка. Прогониха ни от фермите ни с тези техни водохранилища, но няма да успеят да ни изгонят по-надалече.

Той се изплю на стъпалата и попита:

— Не ви ли се намират случайно дребни монети? Току-що свърших патроните, а тия зайци, дето се появиха...

Уебстър пъхна пръсти в джоба на жилетката си и измъкна половин долар.

— Много мило от ваша страна, мистър Уебстър — ухили се Леви. — Само да дойде есента и ще ви донеса катерици.

Скватерът докосна почтително шапката си с два пръста и заслиза надолу по стълбите. Слънцето проблясваше по цевта на пушката му.

Уебстър отново се заизкачва нагоре по стълбите.

Заседанието на градския съвет беше вече в разгара си, когато той влезе в залата. Началникът на полицията Джим Максуел стоеше до масата, а кметът Пол Картър говореше.

— Не мислиш ли, че може би постъпваш малко прибързано, Джим, като настояваш за такъв начин на действие с изоставените къщи?

— Не, не мисля — заяви Максуел. — С изключение на около двадесетина никоя друга от тези къщи не се обитава от законните

собственици или по-скоро първоначалните собственици. Всяка от тях сега принадлежи на града, съгласно данъчната конфискация. Те не са нищо друго освен грозота и заплаха. Нямат никаква стойност. Нямат дори ценността на спасено имущество. Дърво? Ние не употребяваме вече дърво. Пластмасите са по-добри. Камък? Ние употребяваме стомана вместо камък. Нито една от тези къщи няма каквато и да е материална или пазарна стойност.

А междувременно те се превръщат в свърталище на дребни престъпници и нежелателни елементи. Обрасли с растителност, тези жилищни квартали се превръщат в отлично скривалище за всякаакъв тип престъпници. Човек извършва престъпление и се запътва право към изоставените къщи. Веднъж стигнал там, той е спасен, защото бих могъл да изпратя хиляда души и той все пак ще им се изплъзне.

Не си заслужават разходите за разрушаването им. И все пак те са ако не заплаха, то поне трън в очите. Трябва да се отървем от тях и огънят е най-евтиният и бърз начин. Ще вземем всички предпазни мерки.

— А юридическата страна? — попита кметът.

— Направих справка и за това. Всеки има право да унищожи своята лична собственост по какъвто начин сметне за подходящ, стига това да не застрашава нечия друга. Същият закон, предполагам, се отнася и до имуществото на общината.

Олдермън Томъс Грифин скочи на крака.

— Ще отчуждите много хора — заяви той. — Ще изгорите много стари чифлици. У хората все още съществува някаква сантиментална привързаност...

— Ако ги интересуват — отговори грубо началникът на полицията, — защо не плащат таксите и не се грижат за тях? Защо са започнали да бягат към провинцията и изоставят домовете си на произвола на съдбата? Повикайте Уебстър тук. Той може да ви каже какъв успех е имал, когато се опита да създаде интерес у хората към домовете на техните деди.

— Вие говорите за онзи фарс, наречен „Седмица на домовете на дедите“ — каза Грифин. — Той се провали. Разбира се, че се провали. Уебстър така преувеличи всичко, че хората останаха измамени. Ето до какво водят винаги способностите на Търговската камара.

Олдермън Форест Кинг се обади гневно:

— Няма нищо нередно в Търговската камара, Грифин. Неуспехът ви в търговията не е причина да...

Грифин не му обърна внимание.

— Времето на принудата свърши, господа. Времето на принудата си е отишло завинаги. Празните приказки са нещо отмряло и погребано.

Дните, в които получавахте високи добиви царевица, имахте много долари или си измисляхте празненства, като украсявахте със знаменца навсякъде и набълъскаха огромни тълпи хора, готови да пилеят пари, е отлетяло през тези години. Само че вие, господа, изглежда, не го знаете.

Успехът на подобни фокуси беше в позоването на психологията на тълпата и гражданска лоялност. Не може да съществува гражданска лоялност, когато градът умира пред очите ти. Не можеш да апелираш към психологията на тълпата, когато в същност няма тълпа, когато всеки човек или почти всеки човек притежава собствено царство от четиридесет акра земя.

— Господа — обади се умолително кметът. — Господа, това явно не е по регламента.

Кинг удари по масата и извика гневно:

— Не, нека да чуем... Уебстър е ей там. Може би той ще ни каже какво мисли.

Уебстър се размърда неловко.

— Боя се — произнесе той, — че едва ли имам какво да ви кажа.

— Достатъчно — каза рязко Грифин и седна обратно на мястото си.

Но Кинг още стоеше със зачервено лице и трепереща от гняв уста.

— Уебстър — изкрештя той.

Уебстър кимна спокойно.

— Вие дойдохте тук с една от вашите велики идеи — крещеше Кинг. — Вие щяхте да я представите на съвета. Станете, човече, и се изкажете.

Уебстър се надигна бавно с мрачно изражение.

— Може би сте прекалено тъп — обърна се той към Кинг, — за да разберете защо ме възмущава начинът, по който се държите.

Кинг остана с отворена от удивление уста, после избухна:

— Тъп! И това ми казвате вие! С вас сме работили заедно и аз съм ви помагал. Никога преди не сте ме наричали така... не сте...

— Да, не съм ви наричал така по-рано — потвърди Уебстър спокойно. — Естествено, не. Исках да запазя работата си.

— Е, добре, вие нямаете повече работа — изрева Кинг. — От тази минута нататък вие нямаете работа.

— Затваряйте си устата — отсече Уебстър.

Кинг се облещи срещу него, смаян, като че ли някой го бе ударил по лицето.

— И седнете — продължи Уебстър, а гласът му като оствър кинжал проряза тишината на стаята.

Краката на Кинг се огънаха под него и той тупна на стола. Тишината беше напрегната.

— Имам да кажа нещо — започна Уебстър. — Нещо, което трябва да бъде казано доста отдавна. Нещо, което всеки от вас трябва да чуе. Че аз трябва да съм този, който ще ви го каже, е единственото нещо, което ме учудва. И все пак може би, като човек, служил на интересите на града почти петнадесет години, логически аз съм този, който трябва да каже истината.

Олдермън Грифин отбелаяз, че градът умира пред очите ни, и неговото твърдение е вярно. Единствената нередност, която откривам в него, е, че не се казва цялата истина. Градът... този град... всеки град... вече е мъртъв.

Градът е анахронизъм. Той е надживял ползата от самия себе си. Хидропониката и хеликоптерът подготвиха неговия край. В началото градът е бил място, площ, където племето се е трупало за обща отбрана. В по-късните години, като допълнителна защита, около него била издигната стена. На края стената изчезнала, но градът продължил да съществува поради удобствата, които предлагал на занаятите и търговията. Той продължил да съществува до наши дни, защото хората били принудени да живеят близо до местоработата си, а тя била в града.

Но днес това вече не е истина. Със семейния самолет сто мили днес са по-късо разстояние, отколкото пет мили през 1930 година. Хората могат да летят няколко стотици мили до работата си и обратно в къщи, когато денят свърши. За тях повече няма никакъв смисъл да живеят натъпкани в града.

Автомобилът сложи началото, а семейният самолет завърши делото. Тази тенденция се забелязваше още в началото на века — движение навън, навън от града с неговите такси и душност, движение към провинцията и отделни участъци земя. Липсата на достатъчно транспорт и пари задържаше много хора в града. Но сега с изкуственото земеделие, което намалява стойността на земята, човек може да си купи огромно парче земя в провинцията за по-малко, отколкото можеше да си купи парцел в града преди четиридесет години. С наличието на самолетите, заредени с атомна енергия, вече не съществуват никакви транспортни проблеми.

Уебстър спря и настъпи тишина. Кметът изглеждаше шокиран. Устните на Кинг се размърдаха, но не изрекоха нищо. Грифин се усмихваше.

— И така, какво имаме ние? — попита Уебстър. — Ще ви кажа какво. Улица след улица, квартал след квартал от празни домове — домове, които хората просто са изоставили и заминали. Защо ли да остават? Какво би могъл да им предложи градът? Нито едно от нещата, които е предлагал на поколенията преди тях. Прогресът е заличил нуждата от облагите на града. Естествено, когато напуснали домовете си, хората са загубили и в парично отношение. Но фактът, че можели да купят два пъти по-хубава къща за половината пари, фактът, че можели да живеят, както биха искали, и че можели да придобият това, което отговаряло според старата традиция на семейните владения на богатите от предшествуващите ги поколения — всички тези неща натежали пред раздялата с дома.

И в крайна сметка какво ни остана? Няколко квартала от кантори. Няколко акра промишлени култури. Градски съвет, поставен да се грижи за един миллион хора, без този миллион хора. Бюджет, покачил таксите дотолкова, че на края дори търговските фирми ще се преместят, за да ги избягнат. Такси, които ни обремениха със собственост без никаква стойност. Ето какво ни остана.

Ако си въобразявате, че която и да е търговска камара, шумните кампании и всякакви вятърничави проекти ще ви дадат отговора, вие сте луди. Има само един отговор и той е прост. Градът като институция на хората е мъртъв. Той може да просъществува още няколко години, но това ще бъде всичко.

— Мистър Уебстър... — започна кметът.

Но Уебстър не му обърна внимание.

— А колкото до това, което се случи днес — продължи той, — трябваше все така да продължавам да си стоя и да се преструвам, че градът е все още действуваща институция. Трябваше да продължа да мамя себе си и вас. Но съществува, господа, и такова нещо, наречено „човешко достойнство“.

Ледената тишина се наруши от шумолене на хартия и приглушената кашлица на някой смутен слушател.

Уебстър не беше свършил.

— Градът загина — продължи той — и това е добре. Вместо да седите тук и да леете сълзи над неговите останки, трябва да станете на крака и да извикате „благодаря“.

Заштото, ако този град, както и всеки друг град, не беше изживял себе си, ако градовете в света не бяха изоставени, те щяха да бъдат унищожени. Щеше да има война, господа, атомна война. Забравили ли сте петдесетте-шестдесетте години на двадесети век? Забравили ли сте как се събудяхте нощем и се ослушвахте дали не идва бомбата, при все че знаехте, че нямаше да я чуете, когато дойде, знаехте, че никога нямаше да чувате отново, ако тя действително дойдеше?

Но градовете бяха изоставени, индустрията се разсредоточи и нямаше цели, нямаше и война.

Някои от вас, господа, много от вас, господа, са живи днес, защото хората изоставиха вашия град.

Затова, за бога, оставете го мъртъв. Радвайте се, че е мъртъв. Това е най-хубавото нещо, което някога се е случвало в цялата човешка история.

Джон Уебстър се обърна и напусна стаята.

Вън, на широките каменни стъпала, той спря и се вторачи в безоблачното небе. Видя гъльбите да се вият над кулите и шпиловете на градския съвет.

Разтърси се мислено като куче, което излиза от водата.

Държа се глупаво, разбира се. Сега ще трябва да търси работа и сигурно ще мине време, докато си намери. Беше малко стар, за да тръгне тепърва да си търси работа.

Но въпреки мислите му към устните му се надигна неканена песничка. Той закрачи енергично със свити устни, като си подсвиркваше тихичко.

Стига лицемерие. Няма вече да лежи буден нощем и да се чуди какво да прави, след като знае, че градът е мъртъв, като знае, че онова, което върши, е ненужна работа. Няма да се чувствува като мерзавец затова, че взима заплата, която знае, че не заслужава. Няма да изпитва особеното, тягостно чувство на работника, който знае, че работата му е непродуктивна.

Уебстър тръгна към стоянката, където беше оставил хеликоптера си.

Сега, може би, каза си той, ще могат да се преместят в провинцията, както искаше Бети. Вероятно той ще може да прекарва вечерите си в скитане по земята, която ще му принадлежи. Място с поточе. Непременно трябваше да има поточе, което да може да зариби с пъстърва.

Той мислено си набеляза да отиде на тавана и да провери екипировката си.

Марта Джонсън чакаше при портата към обора, когато старата кола пропъхтя надолу по ливадата.

Ол слезе сковано, с лице, посърнало от умора.

— Продаде ли нещо? — попита Марта.

Ол поклати глава.

— Няма никакъв смисъл. Те не искат да купуват селскостопански култури. Просто ми се смеят. Показаха ми класове жито два пъти по-големи от тези, които имах, толкова сладки и с по-равни класове. Показаха ми пъпеши, които нямаха почти никаква кора. Също и по-вкусни, прибавиха те.

Той ритна една буца пръст и тя се пръсна, вдигайки прах.

— Няма никаква надежда — заяви той. — Тези изкуствени култури наистина ни разориха.

— Може би по-добре ще бъде да продадем фермата — предложи Марта.

Ол не отговори.

— Би могъл да си намериш работа в някое хидропонно стопанство — продължи тя. — Хари си намери. Действително му харесва.

Ол поклати глава.

— Или градинар — каза Марта. — Ще бъдеш дори прекалено добър градинар. Богатите, които се преместиха в по-големи имения, искат да имат градинари, които да се грижат за цветята и нещата им. По-шик било, отколкото с машините.

Ол отново поклати глава.

— Не бих изтърпял да се ровя из цветята — заяви той. — Не след като съм отглеждал жито повече от двадесет години.

— Вероятно — каза Марта — ще можем да имаме един от онези малки самолети. И течаща вода в къщата. И вана, вместо да се къпем в старото корито край огъня в кухнята.

— Не бих могъл да карам самолет — възпротиви се Olsen.

— Разбира се, че би могъл — настоя Марта. — Лесно се карат. Ами децата на Андерсънови не са по-високи от крака на стола, а летят сами. Веднъж едно от тях взело да прави глупости и паднало, но...

— Трябва да си помисля за това — произнесе отчаяно Olsen. — Трябва да си помисля.

Той се обърна, прескочи оградата и се отправи към полето. Марта стоеше край колата и го наблюдаваше как се отдалечава. Една самотна сълза се търкулна по прашната ѝ буза.

— Мистър Тейлър ви очаква — каза момичето.

— Но аз... аз не съм идвал тук по-рано — заекна Джон Дж. Уебстър. — Той не е знаел, че идвам.

— Мистър Тейлър — настоя момичето — ви очаква.

Той кимна с глава към вратата. Надписът гласеше:

БЮРО ЗА ПРЕНАГЛАСА НА ХОРА

— Но аз дойдох тук, за да получа работа — запротестира Уебстър. — Не съм дошъл да ме пренагласявате или нещо подобно. Това е службата за настаняване при Международния комитет, нали?

— Точно така — заяви момичето. — Няма ли да се видите с мистър Тейлър?

— Щом настоявате...

Момичето завъртя едно копче и съобщи в микрофона:

— Мистър Уебстър е тук, сър.

— Пратете го при мен — обади се глас.

С шапка в ръка Уебстър пристъпи през вратата.

Човекът зад бюрото имаше бяла коса, но беше младолик. Той направи знак към един стол.

— Вие сте се опитвали да си намерите работа... — започна той.

— Да — потвърди Уебстър, — но...

— Моля ви, седнете — покани Тейлър. — Ако си мислите за онзи надпис на вратата, забравете го. Няма да се опитваме да ви пренагласяме.

— Не можах да си намеря работа — обясни Уебстър. — Търсих седмици наред, но никой не ме искаше. И така на края дойдох тук.

— Не искахте ли да идвate тук?

— Не, честно казано, не исках. Наемно бюро... В това название има нещо... намек, който не ми харесва.

Тейлър се усмихна.

— Терминът може би е неудачен. Вие мислите за наемните служби от едно време. Местата, където хората ходеха, когато отчаяно търсеха работа. Правителството въведе учреждения, които се опитваха да намерят на хората работа, за да не бъдат в тежест на обществото.

— Аз достатъчно съм се отчаял — призна си Уебстър. — Но все още имам гордост, която правеше идването ми тук трудно. Ала в края на краишата нямаше какво друго да направя. Разбирате ли... аз станах предател...

— Имате пред вид — прекъсна го Тейлър — това, че казахте истината. Дори когато тя ви костваше службата. Деловите кръгове, не само тук, но навсякъде по света, не са готови за тази истина. Бизнесменът все още е вкопчен здраво в мита за града, в мита за търговския похват. След време той ще разбере, че не се нуждае от града, че честната служба на обществото ще му донесе нещо посъществено, отколкото когато и да било му е донасяла търговската хватка.

Чудих се, Уебстър, какво ви накара да направите това.

— Беше ми омръзнало — обясни Уебстър, — омръзнало да гледам как хората се лутат с напълно ослепели очи, да гледам как една

остаряла традиция се пази жива, когато трябва да бъде погребана. Опротивял ми беше предвзетият граждansки ентузиазъм на Кинг, след като всякакво основание за ентузиазъм беше изчезнало.

Тейлър кимна.

— Уебстър, мислите ли, че бихте могли да пренагласявате хора?

Уебстър направо се опули.

— Сериозно ви питам — каза Тейлър. — Световният комитет го прави години наред, тихичко, незабелязано. Дори много от хората, които са били пренагласени, не знаят това. Промените, започнали още от създаването на Световния комитет от предишните Обединени нации, означаваха всеобща неприспособеност сред хората. С появата си приложимата атомна енергия отне работата на стотици хиляди. Те трябваше да бъдат обучени и насочени към нова работа — някои към атомните предприятия, някои в други отрасли на промишлеността. С възникването си хидропониката прогони фермерите от земята им. Те може би ни създадоха най-големите трудности, тъй като освен специфичните познания, необходими за отглеждане на растения и развърждане на добитък, нямаха умение за друго. Повечето от тях нямаха и желание да си създават умения. Много от тях бяха жестоко възмутени от това, че им бе изтръгната прехраната, наследена от техните предци. И бидейки по природа индивидуалисти, те създадоха най-трудните психологически проблеми от която и да е друга класа.

— Много от тях — заяви Уебстър — все още са без работа. Стотина или повече са се настанили в изоставените къщи и едва свързват двата края. Стрелят по някой и друг заек или катерица, ловят риба, отглеждат зеленчуци и берат диви плодове. От време на време се замесват в дребни кражби или понякога просят по улиците в оживените квартали.

— Познавате ли тези хора? — попита Тейлър.

— Познавам някои от тях — отвърна Уебстър. — Един от тях понякога ми носи катерици и зайци. За да може да ходи на лов, той проси пари за патрони.

— Те биха се противили на това да бъдат пренагласявани, нали?

— Яростно — отвърна Уебстър.

— Познавате ли някакъв си фермер на име Ол Джонсън? Все още се държи за фермата си, все още непреустроен.

Уебстър кимна.

— Какво бихте казали вие да се опитате да го приспособите?

— Ще ме изгони от фермата — отвърна Уебстър.

— Хора като Ол и скватерите — каза Тейлър — представляват особен проблем за нас сега. По-голямата част от останалия свят е доста добре приспособена, доста здраво вкоренена в установения ред на настоящето. Някои от тях оплакват миналото, но това е само за външен ефект. Не бихте могли и със сила да ги върнете обратно към стария им начин на живот.

Преди години, с навлизането на атомната енергетика в индустрията, Световният комитет в същност се изправи пред труден проблем — дали трябва промените, които са носители на прогреса в света, да бъдат осъществявани постепенно, за да се позволи на хората сами да се приспособят, или трябва да се развият възможно най-бързо, като комитетът помогне за необходимото приспособяване на човека. Беше решено, за добро или зло, че прогресът трябва да настъпи първо и независимо от ефекта му върху хората. В основата си решението се оказа разумно.

Ние знаехме, разбира се, че в много случаи тази пренагласа не можеше да бъде направена напълно открито. В някои случаи, както при големи групи работници, останали без работа, това беше възможно, но в повечето отделни случаи, както с нашия приятел Ол, беше изключено. На тези хора трябва да им се помогне да намерят своето място в този нов свят, но те не трябва да знаят, че им се помага. Ако ги оставим да научат, ще унищожим доверието и достойнството им, а човешката гордост е ключът към всяка цивилизация.

— Естествено, аз знаех за пренастройката в самата индустрия — каза Уебстър, — но за индивидуалните случаи не съм чул.

— Не можехме да ги рекламираме — подчертава Тейлър. — Това е фактически тайна.

— Но защо ми казвате всичко това сега?

— Защото бихме искали да се присъедините към нас. Като начало се включете в пренастройката на Ол, а по-нататък може да видите какво би могло да се направи със скватерите.

— Не знам... — започна Уебстър.

— Ние ви чакахме да дойдете при нас — каза Тейлър. — Знаехме, че на края ще трябва да дойдете тук. Какъвто и шанс да имахте за която и да е работа, той щеше да бъде провален от Кинг. Той

предупреди навсякъде. Вие сте в „черния списък“ на всяка Търговска палата и всяка гражданска група днес.

— Може би нямам избор — промълви Уебстър.

— Не бихме искали да приемате нещата така — предупреди го Тейлър. — Премислете още веднъж и после се върнете. Дори ако не искате тази работа, ще ви намерим друга, напук на Кинг.

Вън пред бюрото Уебстър видя, че го чака една парцалива фигура. Беше Леви Люис с пушка под мишницата, но обичайната озъбена усмивка липсваше на лицето му.

— Момчетата ми казаха, че са ви видели да влизате тук — обясни той. — Затова ви чаках.

— Някаква беда ли? — попита Уебстър, защото лицето на Люис красноречиво говореше за беда.

— Полицията... — започна Люис и плю с погнуса.

— Полицията... — повтори Уебстър и сърцето му се сви. Защото разбра в какво е бедата.

— Да — потвърди Леви. — Канят се да ни прогонят, като подпалят къщите.

— Значи съветът на края се предаде — каза Уебстър.

— Току-що идвам от полицейското управление — заяви Леви. — Казах им, че е по-добре да не си дават зор. Казах им, че ще им пръснем червата наоколо, ако се опитат. Навсякъде поставих момчета на пост със заповед да не стрелят, докато не са убедени, че ще улучат.

— Не можеш да направиш това, Леви — каза рязко Уебстър.

— Не мога ли?! — възклика Леви. — Аз вече съм го направил. Те ни прогониха от фермите, принудиха ни да ги продаваме, защото не можехме да се изхранваме от тях. Но няма да ни прогонят по-надалеч. Или ще останем тук, или ще умрем тук. А единствената възможност да успеят с огъня си е да не остане никой, който да ги спре.

Той придърпа панталона си и плю отново.

— Но ние не сме единствените, които мислят по този начин — заяви той. — Гремп е там с нас.

— Гремп?!

— Да, Гремп — вашият старец. Той е нещо като командуващ генерал при нас. Казва, че още помни трикове от войната, за които

онези от полицията никога не са чували. Той изпрати няколко момчета в сградата на Легиона, за да отмъкнат оръдие. Казва, че знае откъде в музея можем да вземем снаряди за него. Казва, че ще пригответим всичко и след това ще отправим ултиматум, че ако полицията мръдне, ще открием огън по деловия център.

— Виж какво, Леви, ще направиш ли нещо заради мен?

— Разбира се, мистър Уебстър.

— Ще влезеш ли вътре да попиташ за някой си мистър Тейлър?

Настоявай да го видиш. Кажи му, че съм се заел вече с работата.

— Разбира се, но къде отивате?

— Отивам до градския съвет.

— Сигурен ли сте, че не искате и аз да дойда?

— Да — заяви Уебстър. — Ще се справя по-добре сам. И, Леви...

— Да?

— Кажи на Гремп да удържа артилерията си. Да не стреля, освен ако се налага, а ако се наложи, да стреля право в целта.

— Кметът е зает — каза секретарят му Реймънд Браун.

— Така си мислите — възрази Уебстър и се отправи към вратата.

— Не можете да влезете там, Уебстър — изкрещя Браун.

Той скочи от стола си и се хвърли иззад бюрото да хване Уебстър. Уебстър се извърна, сграбчи с ръка Браун за гърдите и го тръшна обратно на стола зад бюрото. Столът се разклати, Браун размаха ръце, загуби равновесие и тупна на пода.

Уебстър рязко отвори вратата на кабинета.

Краката на кмета се стовариха от бюрото на пода.

— Казах на Браун... — започна той.

Уебстър кимна.

— А Браун каза на мен. Какво има, Картьр? Страхувате се, че Кинг може да разбере, че съм бил тук? Страхувате се да не би да ви развратят порядъчните ми идеи?

— Какво искате? — попита рязко Картьр.

— Разбрах, че полицията се кани да изгори къщите.

— Точно така — заяви кметът направо. — Те са заплаха за общината.

— Коя община?

— Вижте какво, Уебстър...

— Вие знаете, че няма никаква община. Само вие, неколцина въшливи политики, които се мотаете наоколо единствено за да можете да претендирате за свой престол, за да сте сигурни, че ще бъдете избирани всяка година и ще прибирате заплатите си. Скоро ще се стигне дотам, че всичко, което ще трябва да правите, ще е да гласувате един за друг. Хората, които работят в магазините, дори тези, които вършат най-долната работа във фабриките, не живеят в пределите на града. Бизнесмените напуснаха града много отдавна. Те вършат своите дела тук, но не живеят тук.

— Но това все още е град — заяви кметът.

— Не съм дошъл да споря с вас за това — подчертва Уебстър. — Дойдох да се опитам да ви накарам да разберете, че постъпвате неправилно, като изгаряте тези къщи. Дори и да не го разбирате, тези изоставени къщи все пак са домове за хора, които нямат друг дом. Хора, които са дошли в този град да търсят убежище, които са намерили подслон при нас. В известен смисъл ние носим отговорност за тях.

— Не носим никаква отговорност за тях — проскърца със зъби кметът. — Каквото и да им се случи, да се сърдят на себе си. Не сме ги канили тук. Не ги искаеме тук. Те не допринасят нищо за общината. Ще кажете, че са неудачници. Добре, но какво съм виновен аз? Ще кажете, че не могат да си намерят работа, а аз ще ви кажа, че биха могли да си намерят, стига да се бяха опитали да си потърсят. Има работа за вършене, винаги има работа. Претъпкани са с тези приказки за нов свят и си въобразяват, че някой друг трябва да намери мястото, което им подхожда, и работата, която ги устройва.

— Вие разсъждавате като закоравял индивидуалист — отбеляза Уебстър.

— Да не искате да кажете, че според вас това е смешно — изтърси кметът.

— Наистина мисля, че е смешно — потвърди Уебстър. — Смешно и трагично, че е възможно някой да мисли така днес.

— Светът би бил доста по-добре с известно количество закоравял индивидуализъм — каза рязко кметът. — Вземете например тези, които са преуспели...

— Имате пред вид себе си?

— Може и мен да вземете за пример — съгласи се Картър. — Аз работих упорито. Възползвах се от всяка появила се възможност. Бях предвидлив. Аз...

— Имате пред вид, че знаехте чии подметки да близнете и по чии лица да тъпчете — прекъсна го Уебстър. — Вие сте яркият пример за онзи тип хора, от които светът не се нуждае днес. Вие положително миришете на мухъл, толкова са оstarели идеите ви. Вие сте последният политик, Картър, както и аз бях последният секретар на Търговската камара. Само че все още не го знаете. А аз разбрах и излязох от играта дори при положение че ми костваше много. Излязох, защото трябваше да запазя собственото си достойнство. Вашият тип политици са мъртви. Мъртви са, защото всеки самохвалко с голяма уста и безсрамен вид може да спечели властта, като апелира към психологията на тълпата. Не може да има психология на тълпата, когато хората не дават пет пари за това, какво ще се случи с нещо, което вече е отмряло — политическа система, която се е сгромолясала под собствената си тежест.

— Вън оттук — изкрешя Картър. — Вън, преди да съм извикал полиция да ви изхвърли.

— Вие забравяте — напомни Уебстър, — че съм дошъл, за да разговаряме за изоставените къщи.

— Няма никаква полза — изръмжа Картър. — Можете да стоите и да приказвате до Второ пришествие без никаква полза. Тези къщи ще бъдат изгорени. Това е окончателното решение.

— Би ли ви харесало да видите вместо деловия център само купчина камъни? — попита Уебстър.

— Сравнението ви — отбеляза Картър — е гротескно.

— Не става дума за сравнения — поясни Уебстър.

— Така ли? — кметът се вторачи в него. — А за какво тогава?

— Само за това — подчертва Уебстър, — че в секундата, в която първият факел се докосне до къщите, първият снаряд ще падне над общината. Вторият ще удари Първа национална. И така нататък — най-напред — най-големите обекти.

Картър зина. После в прилив на гняв лицето му се заля от червенина.

— Няма полза, Уебстър — прохриптя той. — Не можете да ме заблудите. Всякакви небивалици като тази...

— Не е небивалица — заяви Уебстър. — Онези мъже там имат оръдия. Взели са ги от Мемориала и от музеите. Имат и хора, които знаят как да работят с тях. В същност те няма да имат нужда от хората. На практика просто трябва да насочиш в целта. Също като да стреляш в упор по хамбар.

Картър посегна към предавателя, но Уебстър го спря с вдигната ръка.

— По-добре помислете малко, Картър, преди да натиснете копчето. От вас зависи да се справите с положението. Ако продължавате да действувате по вашия план, ще започне сражение. Къщите може да изгорят, но и центърът ще бъде разрушен. Бизнесмените ще ви скалпират заради това.

Картър оттегли ръката си от предавателя.

Някъде отдалеч се разнесе рязък звук от изстрел.

— По-добре ги отзовете — предупреди го Уебстър.

Лицето на Картър потрепваше в нерешителност.

Още един пущечен изстрел, още един и още.

— Много скоро — каза Уебстър — ще стане късно. Толкова късно, че няма да можете да ги спрете.

Глух взрив разтресе прозорците на стаята. Картър подскочи от стола си. Уебстър внезапно отмая, изстина, но се помъчи да запази лицето си твърдо, а гласа си спокоен. Картър се взираше през прозореца като вкаменен.

— Страхувам се — каза Уебстър, — че вече е твърде късно.

Предавателят на бюрото настойчиво запища, а червената светлина започна да мига. Картър протегна трепереща ръка и го щракна.

— Картър — зовеше нечий глас. — Картър, Картър!

Уебстър разпозна гърмящия глас на полицейския началник Джим Максуел.

— Какво има? — попита Картър.

— Имаха голямо оръдие — обясни Максуел. — То експлодира, когато се опитаха да го запалят. Мунициите им не са в ред, предполагам.

— Едно оръдие ли имат? Само едно?

— Не виждам други.

— Чух пушечни изстрели — каза Картър.

— Да, стреляха срещу нас. Раниха две от момчетата. Но сега отстъпиха навътре в храстите. Не стрелят.

— Добре — каза Картър. — Продължавайте. Започнете подпалването.

Уебстър скочи напред.

— Попитайте го, попитайте...

Но Картър натисна копчето и предавателят замълкна.

— Какво искахте да го попитате?

— Нищо — отвърна Уебстър. — Нищо съществено.

Той не можеше да каже на Картър, че Гремп е този, който знае как се стреля с оръдия. Не можеше да му каже, че когато оръдието е експлодирало, Гремп е бил там.

Той трябваше да се измъкне оттук и да се добере до оръдието час по-скоро.

— Беше добър бълф, Уебстър — произнесе Картър. — Добър, но се срина.

Кметът се обърна към прозореца, който гледаше към изоставените къщи.

— Няма никаква стрелба — добави той. — Много бързо се предадоха.

— Ще имате късмет — отвърна рязко Уебстър, — ако поне шест от вашите полицаи се върнат живи. Онези хора с пушките са там, в храсталака, а те могат да улучат окото на катерица от сто ярда.

В коридора се чу тропот от крака — два чифта крака, които се отправяха към вратата. Кметът се дръпна от прозореца, а Уебстър се обърна.

— Гремп! — извика той.

— Привет, Джони! — изпухтя Гремп, влятвайки в стаята.

Зад Гремп стоеше млад мъж и размахваше нещо в ръката си. Беше сноп хартии, които шумоляха.

— Какво искате? — попита кметът.

— Много — отвърна Гремп.

Той замълча за миг, за да си поеме дъх, и каза между пухтенията си:

— Запознайте се с我的 приятел Хенри Адамс.

— Адамс? — повтори учудено кметът.

— Именно — потвърди Гремп. — Неговият дядо живееше тук.

На 27-ма улица.

— О! — възклика кметът и го каза като че ли някой го беше ударил с тухла по главата. — О, имате пред вид Ф. Дж. Адамс.

— Да, да — отвърна Гремп. — Той и аз бяхме заедно на война. Често ме държеше буден по цели нощи, за да ми разказва за момчето, което оставил в къщи.

Картър кимна към Хенри Адамс.

— Като кмет на града — започна той, опитвайки се да възвърне част от авторитета си — ви приветствувам с добре дошли в...

— Посрещането не е особено подходящо — забеляза Адамс. — Разбрах, че сте решили да изгорите моята собственост.

— Вашата собственост? — Кметът се задави, а очите му недоверчиво се впиха в снопа хартии, които Адамс размахваше насреща му.

— Да, неговата собственост — изкрещя Гремп. — Той току-що я купи. Идваме направо от касата. Платил е всички по-раншни такси и глоби и всички други неща там, с които вие, законните крадци, замисляхте да оправдаете настъплението си срещу изоставените къщи.

— Но... но... — Кметът търсеше думи и отваряше уста да си поеме въздух. — Не всичко, нали? Може би само собствеността на стария Адамс.

— Глупости — викна победоносно Гремп.

— А сега — каза Адамс на кмета — бихте ли били така любезен да кажете на вашите хора да спрат да унищожават моята собственост.

Картър се наведе над бюрото, пипнешком затърси копчето на предавателя с внезапно омекнали ръце.

— Максуел — изкрещя той. — Максуел, Максуел!

— Какво искате? — изкрещя му в отговор Максуел.

— Спрете да палите — изкрещя Картър. — Започнете да гасите. Извикайте пожарникарите. Направете всичко, само загасете огъня.

— Боже мой! — възклика Максуел. — Бих искал да решите най на края.

— Правете каквото ви казвам — кресна кметът. — Загасете тези огньове!

— Добре — каза Максуел. — Добре. Не се вълнувайте, но на момчетата няма да им се хареса. Няма да им се хареса да се стреля по тях, за да вършат нещо, за което после си променяме решението.

Картър се изправи.

— Позволете да ви уверя, мистър Адамс — каза той, — че всичко това е голяма грешка.

— Това е — заяви сериозно Адамс — много голяма грешка, уважаеми. Най-голямата, която някога сте правили.

В един кратък миг двамата се гледаха един друг от двата края на стаята.

— Утре — продължи Адамс — ще пусна заявление в съда с молба да се разпусне градската администрация. Като владетел на най-голямата част от земята, включена в общите граници, от гледна точка и на площта, и на стойността, разбирам, че имам пълно законно право на това.

Кметът прегълтна с усилие и изтърси:

— На какво основание?

— На такова — отвърна Адамс, — че повече няма нужда от нея. Не вярвам да ми бъде трудно да докажа твърдението си.

— Но... но... това означава...

— Да — каза Гремп. — Вие знаете какво означава това. Означава, че сте изхвърлен.

— Резерват — каза Гремп, като простря ръка над пустошта, която някога представляваше жилищен квартал на града. — Резерват, за да помнят хората как са живели техните предци.

Тримата стояха на хълма Тауър, а ръждясалата стара водна кула се издигаше над тях със здрави стоманени основи, забити в море от висока до кръста трева.

— Не точно резерват — обясни Хенри Адамс. — По-скоро мемориал. Мемориал на една ера на колективен живот, която ще бъде забравена след още сто години. Консервиране на известен брой особени видове конструкции, възникнали, за да отговарят на определени условия и специфичните вкусове на всеки отделен човек. Не робство на никакви архитектурни схващания, а усилие с цел да се постигне по-добър живот. След още сто години хората ще влизат в тези

домове там долу със същото чувство на почит и благоговение, с каквото влизат в музеите днес. За тях това ще бъде нещо като първобитна ера, стъпало по пътя към по-добър и по-пълен живот. Художниците ще прекарват живота си в изобразяване на тези стари къщи върху платната си. Писатели на исторически романти ще идват тук заради атмосферата на автентичното.

— Но вие казахте, че възнамерявате да възстановите къщите, да направите ливадите и градините такива, каквито бяха по-рано — обади се Уебстър. — За това ще бъде необходимо цяло състояние. А после още толкова, за да се поддържат във форма.

— Аз имам доста пари — обясни Адамс. — Изключително много пари. Спомняте ли си, че моят дядо и моят баща се включиха в атомния бизнес още от самото му зараждане.

— Вашият дядо беше най-добрият играч на зарове, когото някога съм познавал — вметна Гремп. — Имаше навика да ме обира при всяка заплата.

— В онези дни — продължи Адамс, — когато човек имаше доста пари, имаше и други неща, които можеше да направи с тях. Благотворителни фондове например. Медицински изследвания или нещо подобно. Но днес няма благотворителни фондове. Няма достатъчно работа, за да продължават да съществуват. И откакто заработи Световният комитет, има предостатъчно пари за всякакви изследвания — медицински или някакви други, които някой би поискал да прави.

Аз не бях замислил всичко това, когато се върнах да видя старата къща на дядо ми. Просто исках да я видя — това беше всичко. Той толкова ми беше разказал за нея. Как е посадил дървото на ливадата отпред. И за розовата градина, която е имал.

И тогава я видях: тя беше смешен призрак от миналото. Тя беше нещо, което бяха изоставили. Нещо, което е означавало много за някого и е било изоставено. И тогава, когато заедно с Гремп стоях пред къщата, ме осени мисълта, че не бих направил по-добро нещо от това да запазя за потомството частичка от живота, който са водили техните деди.

Над дърветата далече под тях се издигна тънка синкова струйка дим. Уебстър посочи нататък.

— А с тях какво ще стане?

— Скватерите остават — отвърна Адамс, — стига да искат. За тях ще има много работа. И винаги ще има по една-две къщи, където ще могат да живеят. Има само едно нещо, което ме тревожи. Аз самият не мога да бъда тук през цялото време. Ще имам нужда от някой да се справя с обекта. Това ще е служба за цял живот.

Той погледна Уебстър.

— Хайде, Джони, съгласи се — обади се Гремп.

Уебстър поклати глава.

— Очите на Бети са останали в онова място в провинцията...

— Няма да е нужно да стоите тук — прекъсна го Адамс. — Бихте могли да долитате всеки ден.

От подножието на хълма долетя нечий поздрав.

— Това е Ол — извика Гремп и размаха бастуна си: — Привет, Ол! Ела горе!

Те наблюдаваха как Ол се изкачва по хълма и го изчакаха мълчаливо.

— Исках да говоря с теб, Джони — каза Ол. — Имам една идея. Събуди ме от дълбок сън миналата нощ...

— Говори — подкани го Уебстър.

Ол погледна към Адамс.

— Всичко е наред — успокои го Уебстър. — Това е Хенри Адамс. Може би си спомняш неговия дядо — стария Ф. Дж.

— Как да не си го спомням! — възклика Ол. — Беше се побъркал по атомната енергия. Е, как се справи?

— Твърде добре при това — увери го Адамс.

— Радвам се да го чуя — промълви Ол. — Значи, не съм бил прав. Казах му, че няма да постигне нищо. През цялото време само мечтаеше.

— А каква ти беше идеята? — попита Уебстър.

— Чували сте за туристическо ранчо, нали? — попита на свой ред Ол.

Уебстър кимна.

— Място — продължи Ол, — където хората ходеха и се преструваха, че са каубои. Това им доставяше удоволствие, защото в действителност не знаеха за цялата тежка работа в ранчото и си въобразяваха, че е романтично да яздят коне и...

— Виж какво — прекъсна го Уебстър, — нямаш намерение да превърнеш фермата си в туристическо ранчо, нали?

— Не — отвърна Ол. — Не туристическо ранчо. Може би туристическа ферма. Хората вече не знаят много за фермите, тъй като почти няма ферми. Ще четат за сланата върху тиквите и колко хубаво е...

Уебстър се опули срещу Ол.

— Те ще се нахвърлят, Ол — възкликна той. — Ще се убиват един друг в надпреварата да прекарват отпуската си в истинска, напълно истинска, старинна ферма.

Внезапно в храсталака надолу по склона избухна нещо светещо, което дрънкаше, клокочеше и пищеше, нещо с бляскащи остриета и размахваща се крановидна ръка.

— Какво, по... — възкликна Адамс.

— Това е оная проклета косачка — изкрешя възторжено Гремп.
— Винаги съм знал, че ще дойде денят, когато ще й се повреди нещо и напълно ще се побърка.

---

[1] Отглеждане на култури без почва, във вода с разтворени минерални соли. Б.пр. ↑

[2] Скватер — човек, който незаконно се е настанил на земя, квартира и пр. Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.